

Nettverk fjord- og kystkommuner

Høringsuttalelse til NOU 2022:1 - Cruisetraffikk i norske farvann og tilgrensende havområder

Nettverk fjord- og kystkommuner (NFKK) er et tverrpolitisk nettverk som representerer 76 kommuner, fra Hammerfest i nord til Farsund i sør. Våre medlemmer er lokalisert langs kysten og kjennetegnes også ved at de er vertskap for oppdrettsnæringen.

Våre medlemmers lokalisering gjør det naturlig for oss å gi innspill til NOU 2022:21. Mange av våre kommuner er svært attraktive nasjonale og internasjonale reisemål. Kystkommunene er opptatt av å legge til rette for vekst i reiselivsnæringen, samtidig som vi skal tilstrebe oss på å ivareta tryggheten for både innbyggere og tilreisende til enhver tid.

I dette innspillet ønsker vi særlig å rette oppmerksomheten på kommunenes rolle ved en eventuell ulykke tilknyttet cruisenæringen. Samtidig er det viktig å nevne at NFKK er opptatt av flere aspekter ved næringen, blant annet hvordan vi kan gjøre cruiseturisme mer bærekraftig for lokalsamfunnene. Mange av våre medlemmer er cruisedestinasjoner.

For NFKK er det ikke et alternativ å stenge norsk farvann for internasjonale cruiseskip. Men det betyr slett ikke at vi er motstandere av at det stilles strenge utslippskrav til cruise-næringen. Vi ønsker å understreke viktigheten av at de samme strenge utslippskravene settes til alle fjorder i alle kommuner, slik at utslippene ikke flyttes mellom kommunene, men totalt uteblir. Det er derfor behov for nasjonale intensiver for tilrettelegging, men også krav om bruk av land- og ladestrøm i norske havner. Sistnevnte betyr igjen behov for et stort statlig løft for å få på plass nødvendig el-infrastruktur, et langt mer robust kraftnett og tilstrekkelig tilgang på fornybar energi. Det må også komme på plass tilgang på energibærere som for eksempel hydrogen og ammoniakk, og overgang til bruk av dette må stimuleres ved å bruke både «pisk og gulrot».

Samtidig som NFKK ønsker vekst innen reiseliv, vil vi understreke at ved spesielle hendelser som fordrer samvirke mellom både lokale og nasjonale ressurser, har kommunene behov for at staten stiller opp. Kommunene har ikke ressurser til å stå alene, eller sammen med nabokommunene, i å håndtere hendelser som f.eks. Viking Sky-ulykken.

Gjennomgående viser utvalget til at alvorlige hendelser med cruiseskip kan forekomme hvor som helst langs kysten, og kan bli en svært stor belastning for enhver kommune som måtte bli berørt, ikke bare de kommuner som normalt har anløp av cruiseskip. Derfor slår utvalget fast at alle kystkommuner bør planlegge og innrette seg slik at de kan være best mulig forberedt på å håndtere slike situasjoner, inkludert inngå samarbeid med nabokommuner der dette er hensiktsmessig. Sentrale myndigheter bør utarbeide et godt planverk for håndtering av cruisehendelser.

NFKK mener at utredningen pålegger et altfor stort ansvar på kommunene. Det finnes ikke kompetanse og ressurser til å utarbeide sårbarhetsanalyser som ivaretar alle potensielle beredskapssituasjoner, og heller ikke kompetanse og ressurser til å øve jevnlig på mulige hendelser. NFKK henstiller de overordnede myndighetene til å ta et betydelig større ansvar for å støtte kommunene ved hendelser. Dette gjelder både DSB og Politiet, og også regjeringen.

Felles kommunikasjonsplattform

Ett av læringspunktene i DSBs evalueringsrapport av Viking Sky-hendelsen handler om et felles situasjonsbilde. Videre skriver DSB at aktørene som håndterte hendelsen kommuniserte på ulike kommunikasjonsplattformer, og at de færreste av aktørene hadde tilgang til alle plattformene. I rapporten stilles det også spørsmål om flere aktører bør anskaffe Nødnett, primært de private redningshelikoptrene og kommunene.

Slik NFKK ser det vil det ikke være hensiktsmessig at alle kommunene har tilgang til Nødnett. Ved en ekstraordinær hendelse vil god kommunikasjon være helt sentralt. Da vil det å forvente at kommunen bruker en kommunikasjonsplattform som i realiteten ligger ubrukt i det daglige, skape større uforutsigbarhet.

Mer om kommunens rolle

Både hendelsen med Viking Sky og kvikkleireskredet på Gjerdrum viser hvilke oppgaver og ansvar en kommune har og får ved en hendelse som skjer i kommunen. Hendelsen med Viking Sky skjedde i tidligere Fræna kommune med rundt 9000 innbyggere. Gjerdrum har rundt 7000 innbyggere.

NFKK vil sterkt oppfordre Justis- og beredskapsdepartementet til å ta et større nasjonalt ansvar ved både større og lignende katastrofer, men også ved mindre hendelser. Det finnes flere historier fra kommuner som har stått i svært krevende situasjoner, men som opplever at for eksempel politiet forlater kommunen før avklaring knyttet til blant annet opprydning av ulykkesstedet. Videre finnes det eksempler på at DSB besøker kommuner for å se hvordan hendelser håndteres, mens de i etterkant kritiserer det lokale beredskapsarbeidet uten å ha innblikk i den reelle situasjonen. Slike historier bidrar ikke til et godt tillitsforhold mellom de ulike aktørene, heller tvert imot.

Utredningen viser videre til at i kommuneundersøkelsen fra 2021 oppgir 97 prosent av kommunene at de har gjennomført en helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse. En sentral del av kriseledelsens oppgaver i kommunen er å sørge for tilstrekkelige ressurser til å håndtere hendelsen, og å følge opp ROS-analysen i praksis.

NFKK vil understreke at dette ikke nødvendigvis innebærer at ROS-analysene tar opp i seg hendelsene med et eventuelt cruise-skip-havari. Dette er heller ikke realistisk å forvente.

I DSBs veileder til forskrift om kommunal beredskapsplikt oppfordres kommunene til samarbeid med andre kommuner. Flere kommuner har etablert kommunalt beredskapsråd som en arena for å ivareta samordningsrollen innen samfunnssikkerhetsarbeidet i kommunen. Det er samtidig fortsatt en utfordring at aktørene ikke kjenner hverandre godt nok, noe som kan påvirke informasjonsstrømmene. NFKK vil understreke at flere øvelser, en bedre rolleforståelse med klare ansvarsbeskrivelser, samt bedre informasjonsstrømmer er sentrale. Men i det daglige kommunale arbeidet kan ikke øvelser prioriteres årlig, dog heller annethvert år.

Avslutning

Som utvalget skriver har kommunene et grunnleggende ansvar for å ivareta befolkningens sikkerhet og trygghet. Hvor langt dette ansvaret kan trekkes i forhold til gjesteinnbyggere på kortere eller lengre opphold må imidlertid avgrenses og tilpasses den reelle ressurstilgangen i kommunene.

Vi innser at kommunene, små som store og perifere som sentrale, utgjør det lokale fundamentet i den nasjonale beredskapen og er viktige bærebjelker i krisehåndteringen i Norge. NFKK vil understreke at med dagens kommunestruktur, topografi og avstander vil ikke alle kommuner være slike viktige bærebjelker. Dette innebærer ikke at vi vil settes på sidelinjen ved store hendelser. Vi trenger å bli tilført betydelige nasjonale ressurser ved store kriser, og disse nasjonale ressursene må ha respekt for lokal kunnskap og bistå i hele krisen, og ikke «forsvinne» så snart deres formelle jobb er gjort.

NFKK vil påpeke at cruisetrafikk har et vesentlig miljøavtrykk gjennom utslipp til luft og sjø. Dette er i dag for eksempel 4 ganger høyere enn de samlede utslipp fra hurtigbåtene som trafikkerer kysten. Det er i tillegg også ulike utslippskrav langs kysten. NFKK mener en bærekraftig utvikling av cruisetrafikken avhenger av at det stilles like og strengere utslippskrav langs hele kysten. I tillegg må det bli en strengere regulering av cruisepassasjerenes naturødeleggende ferdsel på land.

NFKK bistår gjerne Justis- og beredskapsdepartementet i det videre arbeidet med innspill til hvordan man kan forebygge alvorlige hendelser med cruiseskip, samt ha god håndteringsevne både til sjøs og ved mottak på land når ulykken oppstår.

Med vennlig hilsen

Ole L. Haugen
Styreleder
NFKK

Bernt Lind-Aaby
Daglig leder
NFKK